

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ
ΣΧΕΔΙΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΝΟΜΩΝ

ΕΚΘΕΣΗ

στο Σχέδιο Νόμου «Τροποποίηση διατάξεων του Ποινικού Κώδικα και του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας για την προστασία του πολίτη από αξιόποινες πράξεις εγκληματικών οργανώσεων»

I. Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Το προκείμενο νομοσχέδιο, που αποσκοπεί να αντιμετωπίσει το ζήτημα του οικονομικού οργανωμένου εγκλήματος, επιχειρεί ορισμένες επεμβάσεις στον Ποινικό Κώδικα και τον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, χωρίς να αποκλείει την εφαρμογή του και στο πεδίο της εγκληματικής τρομοκρατικής δράσης.

Το σχέδιο έχει ιδιαίτερη σημασία όχι μόνο λόγω των σημαντικών διαφοροποιήσεων που περιέχει σε σχέση με τις ρυθμίσεις του ν. 1916/1990 «για την προστασία της κοινωνίας από το οργανωμένο έγκλημα», αλλά και επειδή αποτελεί σημαντική παρέμβαση στο χώρο του ουσιαστικού και δικονομικού ποινικού δικαίου.

Όπως επισημαίνεται στην Αιτιολογική Έκθεση του Νομοσχεδίου, αν εξαιρέσει κανείς τη ρητή τώρα μνεία της εξέτασης του DNA, όλοι οι υπόλοιποι προτεινόμενοι περιορισμοί προβλέπονται ήδη είτε σε ειδικούς ποινικούς νόμους, όπως π.χ. παραβάσεις για τα ναρκωτικά κ.λπ., είτε σε διατάξεις της νομοθεσίας για την άρση του απορρήτου προς διακρίβωση πολλών κατηγοριών κακουργημάτων και της νομοθεσίας για την προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

II. Επί των επί μέρους διατάξεων του Νομοσχεδίου:

1. Άρθρο 1 παρ. 1

Με το άρθρο 1 αντικαθίσταται το ισχύον άρθρο 187 του Ποινικού Κώδικα. Έτσι στο άρθρο 1 παρ. 1 του σχεδίου προβλέπεται ως βασικό έγκλημα η συγκρότηση και συμμετοχή σε οργάνωση με σκοπό τη συστηματική διάπραξη κακουργημάτων.

2

Ο τίτλος του άρθρου 187 « Εγκληματική οργάνωση» αντιστοιχεί στον γερμανικό όρο «Bildung krimineller Vereinigungen» (άρθρο 129 StGB).

Επίσης η έννοια της εγκληματικής οργάνωσης περιγράφεται στην παρ. 1 κατά τρόπο επιτυχή: δεν αρκεί απλή ένωση προσώπων για τη διάπραξη αξιοποιώνων πράξεων, αλλά, αντίθετα, απαιτείται «δομημένη» και με διαρκή δράση ομάδα από τρία ή περισσότερα πρόσωπα (οργάνωση), που πρέπει να προβαίνουν με σκοπό στη διάπραξη επιλεγμένων κακουργημάτων κλπ. (έγκλημα υπερχειλούς υποκειμενικής υπόστασης).

Για τις περιγραφόμενες στην παρ. 2 πράξεις (παρεμπόδιση της απονομής της δικαιοσύνης) υπάρχουν πάντως οι ισχύουσες διατάξεις για τη δωροδοκία (άρθρα 235-236 ΠΚ, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο δεύτερο του Ν. 2802/2000 σε συνδ. προς το άρθρο δεύτερο του Ν. 2656/98), την υπόθαλψη εγκληματία (άρθρο 231 ΠΚ), την ψευδορκία (άρθρο 224, 228 ΠΚ), την παράνομη βία (άρθρο 330 ΠΚ) κλπ.

Με τη παρ. 2 του άρθρου 1 αντιμετωπίζεται η λεγόμενη «νομιμοποίηση προϊόντων ή εσόδων», που προέρχονται από το οργανωμένο έγκλημα. Η αντιμετώπιση των προβλεπομένων πράξεων θα ήταν πάντως δυνατή και με τις διατάξεις του ισχύοντος Ν. 2331/1995, ύστερα βεβαίως από ανάλογη προσαρμογή, αν και πολλές από τις διατάξεις του νόμου αυτού πρέπει να τροποποιηθούν.

2. Άρθρο 2

Στο άρθρο 2 του νομοσχεδίου αφ' ενός υπάρχει ο τίτλος «Μέτρα επείκειας», ο οποίος αντιστοιχεί στο ουσιαστικό του περιεχόμενο, και αφ' ετέρου λαμβάνονται υπόψη οι εμπειρίες από την εφαρμογή του άρθρου 24 του νόμου 1729/1987 για την «καταπολέμηση της διάδοσης ναρκωτικών, προστασία των νέων και άλλες διατάξεις».

Εξ άλλου, ορθά, στην περίπτωση της παρ. 3 του άρθρου 2 η αποχή από την ποινική δίωξη δεν είναι οριστική, αλλά προσωρινή. Έτσι, ο εισαγγελέας μπορεί να επανέλθει σε περίπτωση που η αρχική καταγγελία αποδείχθηκε, εκ των υστέρων, ψευδής.

3. Άρθρο 3

Όπως ορθά επισημαίνεται στην Αιτιολογική Έκθεση (σ. 11), από το άρθρο 272 ΠΚ απαλείφονται όσες επεμβάσεις είχαν γίνει επί δικτατορίας.

4. Άρθρο 4

Η υπαγωγή των κακουργημάτων του άρθρου 187 του Ποινικού Κώδικα στα Εφετεία Κακουργημάτων και ο πλήρης αποκλεισμός των μικτών ορκωτών δικαστηρίων προτείνεται με το επιχείρημα ότι τα μέλη των Εφετείων διακρίνονται για την εμπειρία και τη νομική κατάρτισή τους (βλ. σ. 11 της Αιτιολογικής Έκθεσης). Ο νομοθέτης εκδηλώνει εδώ δυσπιστία προς τους ενόρκους.

5. Άρθρο 5

Με το ανωτέρω άρθρο του νομοσχεδίου προστίθεται η διάταξη του άρθρου 200 Α, με την οποία εισάγεται ρητά η εξέταση του DNA ως ένα είδος πραγματογνωμοσύνης.

Είναι γεγονός ότι, χωρίς τη λήψη μέτρων δικονομικού καταναγκασμού, δεν είναι πάντοτε δυνατή η διερεύνηση των τελούμενων εγκλημάτων, η ανακάλυψη των ενόχων και η επιβολή των προβλεπόμενων ποινών ή μέτρων ασφαλείας (βλ. *Ανδρουλάκη*, *Θεμελιώδεις έννοιες της ποινικής δίκης*, 1994 σ. 14 επ.· *Καρρά*, *Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο*, Δεύτερη έκδοση, 1998 σ. 34).

Η ανάλυση του DNA προβάλλεται τελευταίως ως απαραίτητη για την εξιχνίαση σοβαρών εγκλημάτων. Η εξέταση αυτή διαφέρει κατά πολύ από το απλό δακτυλικό αποτύπωμα. Εδώ μάλιστα γίνεται λόγος για «γενετικό αποτύπωμα». Συγκεκριμένα, πρόκειται για συλλογή, παραγωγή και επεξεργασία δεδομένων, που αφορούν ένα άτομο (βλ. Γνωμ.αριθμ. 15/2001 της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, Ποιν. Δικ. 3/2001 σ. 263).

Η ανάλυση του DNA δεν αποτελεί απόλυτη εγκληματολογική απόδειξη. Είναι όμως ιδιαίτερα σημαντική για τη διαπίστωση της ταυτότητας του δράστη (βλ. BGHSt 37 σ. 157, 159· BVerfG NStZ 199 σ. 606). Πρέπει να επισημανθεί ότι ως «γενετικά δεδομένα», σύμφωνα με την ανωτέρω γνωμοδότηση, θεωρούνται «όλα τα δεδομένα, οποιουδήποτε τύπου, τα οποία αφορούν στα κληρονομικά χαρακτηριστικά ή τα πρότυπα κληρονομικότητας αυτών των χαρακτηριστικών σε μία ομάδα ατόμων», καθώς και «όλα τα δεδομένα για τους φορείς γενετικής πληροφορίας σε μια ατομική ή γενετική γραμμή που σχετίζονται με οποιαδήποτε άποψη της υγείας ή της ασθένειας, είτε πρόκειται για προσδιορίσιμα/αναγνωρίσιμα χαρακτηριστικά είτε όχι».

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι η ανάλυση του DNA μπορεί να αποτελεί επέμβαση στη συνταγματικά κατοχυρωμένη αξία του ανθρώπου (άρθρο 2 § 1 του Συντ.) και στο δικαίωμα του ατόμου να αναπτύσσει ελεύθερα την προσωπικότητά του (άρθρο 5 § 1 και § 3 του Συντ.). Ωστόσο, η γενετική ανάλυση δεν προσκρούει στις ανωτέρω διατάξεις του Συντάγματος εφ' όσον περιορίζεται στο μη κωδικοποιημένο τμήμα του DNA και στη διαπίστωση της ταυτότητας. Θα προσέκρουε, όμως, αν επεκτεινόταν σε πρόσθετες πληροφορίες, που αφορούν σε κληρονομικά χαρακτηριστικά (βλ. BVerfG. NStZ 96 σ. 45· LG Berlin NJW 1989 σ. 787, 788· BGH NJW 1990 σ. 2328. Από τη θεωρία βλ. *H. Dreier*, GG Kommentar, Art. 1 I σ. 121, 122 αριθμ. 8 με περαιτέρω παραπομπές).

Επίσης αξίζει να σημειωθεί ότι στη Σύσταση του Συμβουλίου της Ευρώπης R (92)1 προβλέπεται ότι: «δείγματα που έχουν συλλεγεί για ανάλυση DNA και οι πληροφορίες που προκύπτουν από μια τέτοια ανάλυση η οποία διεξάγεται με σκοπό την ανάκριση και την ποινική δίωξη εγκληματικών πράξεων δεν μπορεί να χρησιμοποιηθούν για άλλους σκοπούς» (βλ. *Κ. Σπινέλλη*, Η Σύσταση ΝοR (92)1 για τη χρήση της ανάλυσης DNA στο πλαίσιο του συστήματος ποινικής δικαιοσύνης-Αξιοποιήσεις χωρίς καταχρήσεις; Ποιν.Χρον. ΝΑ' σ. 286 επ.).

Εξ άλλου, όπως αναφέρεται στην Αιτιολογική Έκθεση (σ. 12), «διαφορετικό από την υποχρεωτικότητα είναι το ζήτημα της άσκησης εξαναγκασμού πάνω στο ανθρώπινο σώμα για τη λήψη του DNA, ζήτημα του οποίου η συνταγματικότητα θα κριθεί βάσει των άρθρων 2 παρ. 1 και 5 παρ. 3 του Συντ. (όπως και στην περίπτωση του άρθρου 183 ΚΠΔ)». (Για την άσκηση εξαναγκασμού βλ. *Rogall*, SK StPO § 81 g αριθμ. 24· *E. Volk*, NSTZ 1999 σ. 169.

Περαιτέρω είναι αυτονόητο ότι, αν ο κατηγορούμενος δεν συναινέσει, η άρνησή του αυτή εκτιμάται ελεύθερα από το δικαστήριο (για το ζήτημα της συναίνεσης του θιγομένου βλ. *Fisahn*, ZRP 2001 [τεύχ. 2] σ. 49 επ.).

Τέλος, όπως προβλέπεται στο άρθρο 6, για την ανάλυση του DNA πρέπει να υπάρχουν σοβαρές ενδείξεις και ότι αρμόδιο να τη διατάξει είναι το δικαστικό συμβούλιο (βλ. επίσης και την αντίστοιχη διάταξη της § 81 g III σε συνδυασμό με § 81 f του γερμανικού κώδικα ποινικής δικονομίας. Για την προβληματική της νέας διάταξης της § 81 g του γερμανικού κώδικα ποινικής δικονομίας βλ. *E. Volk*, NSTZ 1999σ. 165, 166· *Senge*, NJW 1999 σ. 253, 255). Πρόσθετη διασφάλιση αποτελεί η προβλεπόμενη διεξαγωγή της εξέτασης του DNA σε κρατικό ή πανεπιστημιακό εργαστήριο.

6. Άρθρο 6

Με το άρθρο 6 του νομοσχεδίου προστίθεται στον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας το άρθρο 253 A, κατά το οποίο η έρευνα για τις αξιόποινες πράξεις των παρ. 1 και 2 του άρθρου 187 ΠΚ μπορεί να συμπεριλάβει και τη διενέργεια ανακριτικής διεύθυνσης, τις ελεγχόμενες μεταφορές, την άρση του απορρήτου των επιστολών και των τηλεπικοινωνιών, την καταγραφή με συσκευές ήχου ή εικόνας ή με άλλα ειδικά τεχνικά μέσα, την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και τον έλεγχο της κίνησης λογαριασμών σε χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, δηλ. ανακριτικές πράξεις, όπως προβλέπονται σε ειδικά ποινικά νομοθετήματα.

Σημειωτέον ότι οι ανωτέρω ειδικές ανακριτικές πράξεις θα έπρεπε, εν όψει του εξαιρετικά επαχθούς χαρακτήρα τους, να περιορισθούν στην περίπτωση του άρθρου 187 παρ. 1 ΠΚ και να μην επεκτείνονται στην περίπτωση του άρθρου 187 παρ. 2 του Ποινικού Κώδικα.

Όπως αναφέρεται στην Αιτιολογική Έκθεση (σ. 15), η διενέργεια των ανωτέρω ανακριτικών πράξεων δεν επιτρέπεται σε κάθε περίπτωση, αλλά μόνο εφόσον υπάρχουν σοβαρές ενδείξεις ότι έχουν τελεσθεί αξιόποινες πράξεις και μόνο αν κρίνεται ότι η εξάρθρωση της εγκληματικής οργάνωσης θα είναι με άλλο τρόπο αδύνατη ή ουσιωδώς δυσχερής. Επίσης, δικαιολογημένα απαιτείται ειδικά αιτιολογημένο βούλευμα του αρμόδιου δικαστικού συμβουλίου ύστερα από πρόταση του εισαγγελέα, και μόνο σε εξαιρετικά επείγουσες περιπτώσεις είναι δυνατό να διατάξει τη διεξαγωγή της έρευνας και ο εισαγγελέας ή ο ανακριτής.

Από την άλλη πλευρά, πρέπει να παρατηρηθεί ότι η νομοτεχνική επιλογή να θεσπίζονται οι νέες ανακριτικές πράξεις του ΚΠΔ με παραπομπή σε ισχύ-

οντες νόμους μπορεί να προκαλέσει ερμηνευτικά προβλήματα. Αυτό μπορεί να συμβεί ιδίως στην περίπτωση της ανακριτικής διείσδυσης, όπως αυτή προβλέπεται στο άρθρο 25 Β παρ. 1 του ν. 1729/1987 «Καταπολέμηση της διάδοσης των ναρκωτικών, προστασία των νέων και άλλες διατάξεις» (βλ. σχετικά *Καρρά*, ό.α. σ. 441 επ., *Αναγνωστόπουλου*, Αστυνομική παγίδευση και δίκαιη δίκη, Ποιν. Χρον. ΝΑ' σ. 193 επ.· *Λίβου*, Το αξιόποινο του agent provocateur, Ποιν. Χρον. ΛΖ' σ. 577 επ.) και στην περίπτωση της καταγραφής με συσκευές ήχου και εικόνας, έστω και αν αυτή αφορά μόνο συμπεριφορά ή γεγονότα, που λαμβάνουν χώρα εκτός κατοικίας (ιδιωτικής ή επαγγελματικής).

Κατά το γερμανικό δίκαιο, και ειδικότερα σύμφωνα με την § 100 C του γερμανικού κώδικα ποινικής δικονομίας (: μέτρα χωρίς τη γνώση του θιγομένου) (StPO) που προστέθηκε με τον OrgKG (Νόμου για την καταπολέμηση του παράνομου εμπορίου ναρκωτικών και άλλων μορφών της οργανωμένης εγκληματικότητας της 15.7.1992), επιτρέπεται με τεχνικά μέσα η ακρόαση και η ηχητική αποτύπωση του μη δημόσια εκφερομένου λόγου μόνο εκτός της κατοικίας (βλ. σχετικά *Schwabe*, JZ 1993 σ. 867 επ.). Τα ίδια ισχύουν και για την οπτική παρακολούθηση σύμφωνα με την § 81 b του γερμανικού κώδικα ποινικής δικονομίας (StPO) (βλ. BVerfG NSTZ 83, 84· LG Berlin, NSTZ 89, 488). Αντίθετα, η οπτική και ηχητική παρακολούθηση είναι παράνομη, εφόσον διενεργείται εντός της κατοικίας, γιατί παραβιάζει το άρθρο 13 του Θεμελιώδους Νόμου (το άσυλο της κατοικίας). Βέβαια η συνταγματική έννοια της κατοικίας είναι ευρεία. Ως κατοικία θεωρείται κάθε χώρος, που δεν είναι γενικά προσιτός. Ακόμη και ο χώρος του γραφείου, της επιχείρησης κλπ. αποτελούν κατοικία κατά την έννοια του Θεμελιώδους Νόμου (βλ. BGH NSTZ 97 σ. 195).

Πάντως με την ανωτέρω ρύθμιση του άρθρου 6 του νομοσχεδίου προβάλλει για μια ακόμη φορά το θεμελιώδες πρόβλημα-δίλημμα του ποινικού δικονομικού δικαίου, δηλ. η σύγκρουση μεταξύ της δράσης των οργάνων του κράτους για την ανεύρεση και τιμωρία των δραστών των τελούμενων εγκλημάτων, και της αξίωσης των ατόμων, όπως, κατά την άσκηση αυτής της δραστηριότητας, προστατεύεται η ανθρώπινη αξία τους (άρθρο 2 παρ. 1 του Συντ.). Η διαπάλη ανάμεσα στις δύο αυτές θεμελιώδεις αξίες δεσπόζει στο ποινικό δικονομικό δίκαιο. Η προσπάθεια σύνθεσης της πλήρους κατοχυρώσεως των δικαιωμάτων του ανθρώπου και του πολίτη, αφενός, και της αποτελεσματικής προστασίας της Πολιτείας και της εννόμου τάξεως από τις εγκληματικές προσβολές, αφετέρου, αποτελεί βασική κατευθυντήρια γραμμή για την ορθή ερμηνεία και εφαρμογή του ποινικού δικονομικού δικαίου (βλ. *Καρρά*, ό.α. σ. 35, 36).

7. Άρθρο 7

Προτείνεται η κατάργηση του ενδίκου μέσου της αναιρέσεως κατά των βουλευμάτων για λόγους επιτάχυνσης της διαδικασίας. Σχετικώς δεν πρέ-

πει πάντως να παραβλέπεται η σοβαρότητα των συζητούμενων υποθέσεων καθώς και η δυσχέρεια της ερμηνείας και εφαρμογής των νέων διατάξεων.

8. Άρθρο 8

Σκέψεις δημιουργούνται με τη διάταξη του άρθρου 8 του νομοσχεδίου, στο οποίο αντιμετωπίζεται το ζήτημα της «ποινικής» ευθύνης νομικών προσώπων, που εμπλέκονται σε επιχειρήσεις οργανωμένου εγκλήματος. Κυρώσεις εναντίον νομικών προσώπων είναι ξένες προς το πνεύμα του Ποινικού Δικαίου, έτσι όπως αυτό εξελίχθηκε στην ευρωπαϊκή παράδοση. Οι διατάξεις του ειδικού μέρους του Ποινικού Κώδικα είναι έτσι διατυπωμένες, ώστε να προϋποθέτουν άνθρωπο ενεργούντα ή παραλείποντα. Δεν νοείται έγκλημα τελούμενο από νομικό πρόσωπο (*societas delinquere non potest*). Η έννοια του εγκλήματος περιλαμβάνει πάντοτε και το στοιχείο του καταλογισμού. Όμως τα νομικά πρόσωπα δεν έχουν βούληση, και η επιβολή ποινής κατά των νομικών προσώπων δεν μπορεί να δικαιολογηθεί. Η ποινή επιβάλλεται ως κακό, «επιθυμεί δηλ. να γίνει αισθητή ως κακό, ενώ το νομικό πρόσωπο δεν αισθάνεται» (*Ανδρουλάκης, Ποινικό Δίκαιο, Γεν. Μέρος, 2000 Αθήνα σ. 148*).

Ιστορικά, κυρώσεις κατά νομικών προσώπων είναι ξένες προς το πνεύμα του Ποινικού Δικαίου. Κατά τον μεσαίωνα και τον 18ο αιώνα διεξάγονταν ποινικές δίκες προκειμένου να επιβληθούν κυρώσεις εναντίον πόλεων, δήμων, κοινοτήτων κλπ. Έτσι μέχρι τα μέσα του 18ου αιώνα σχεδόν σε όλα τα εγχειρίδια αναγνωριζόταν το αξιόποινο των νομικών προσώπων. Από τις αρχές του 19ου αιώνα δεν υπήρχε διάταξη στους ποινικούς κώδικες, που να αναφέρεται στο αξιόποινο των νομικών προσώπων.

Σήμερα, ορισμένα ξένα δίκαια (τα αγγλοσαξωνικά) αποδέχονται την εγκληματική ικανότητα και, κατά συνέπεια, τη δυνατότητα τιμώρησης των νομικών προσώπων. Ακόμη, ο νέος Γαλλικός Ποινικός Κώδικας του έτους 1994 καθιέρωσε την ποινική ευθύνη των νομικών προσώπων (άρθρα 121-2 και 121-3 του νέου γαλλικού ποινικού κώδικα).

9. Άρθρο 9

Όπως αναφέρεται στην Αιτιολογική Έκθεση του σχεδίου (σ. 19), η λήψη μέτρων προστασίας μαρτύρων πρέπει να διέπεται από τις αρχές της εκούσιας συμμετοχής, της αναγκαιότητας και της αναλογικότητας. Τέτοια περίπου μέτρα περιέχει και η § 68 του γερμανικού κώδικα ποινικής δικονομίας (StPO) στη νέα της διατύπωση, όπως αυτή εισήχθη με τον νόμο για την καταπολέμηση της παράνομης εμπορίας ναρκωτικών ουσιών και άλλων μορφών της οργανωμένης εγκληματικότητας.

Είναι φανερό ότι πρόκειται για μάρτυρες που είναι πληροφοριοδότες, έμπιστα πρόσωπα και μυστικοί ανακριτικοί υπάλληλοι. (Αναλυτικότερα για τη νομοθετική αυτή ρύθμιση στο γερμανικό δίκαιο βλ. *Duttge, JZ 1996 s. 556* επ. με περαιτέρω παραπομπές· *Studer, Die anonyme Gewährsperson im Stra-*

fprozess, Zürich 1975 σ. 12 επ. *R.Hauser*, ZStR 82 σ. 307 επ.). Για το ελληνικό δίκαιο βλ. *A. Κωνσταντινίδη*, «Καθήκον μαρτυρίας» και «επαγγελματικό απόρρητο» στην ποινική δίκη, τεύχ. Β΄, 1991 σ. 184 επ., 197 επ. του *ίδιου*, Ποιν. Χρον. ΜΣΤ΄ σ. 1174 επ.· *Λίβου*, Ποιν. Χρον. ΛΖ΄ σ. 577 επ. με περαιτέρω παραπομπές).

Στην ελληνική νομοθεσία υπήρχε κενό, το οποίο έχει επισημανθεί (βλ. Πρακτικά του Ζ΄ Πανελληνίου Συνεδρίου της Ελληνικής Εταιρείας Ποινικού Δικαίου, 2000 σ. 11).

Το πρόβλημα που ανακύπτει εδώ με την ανωνυμία ή ψευδωνυμία των μαρτύρων, είναι, εκτός από την προσβολή του δικαιώματος του κατηγορουμένου να εξετάζει τους μάρτυρες κατηγορίας, αν παραβιάζεται η αρχή της αμεσότητας (βλ. BGH St 33 σ. 83,90 = JZ 1985 σ. 494 με παρατηρήσεις *Fezzer* = NSTz 1985σ. 278, 279 με παρατηρήσεις *Arloth*-BGH St 35 σ. 82, 84 επ. = NSTz 1988 σ. 563, 564 με παρατηρήσεις *Naucke*-BGHSt 36 σ. 159,164).

Αποφασιστική σημασία στην προκειμένη περίπτωση έχει η διαπίστωση ότι ο μάρτυρας κινδυνεύει, το αν δηλαδή υπάρχει διακινδύνευση του μάρτυρα, ή άλλου προσώπου, έστω και αν αυτή δεν έχει ακόμη συγκεκριμενοποιηθεί (βλ. *Hilger* NSTz 92σ. 459). Σε αυτήν την περίπτωση, με βάση τις αρχές της αναγκαιότητας και της αναλογικότητας θα ήταν δικαιολογημένη η ανωνυμία των μαρτύρων. Παράλληλα, όμως, θα πρέπει να σταθμίζονται και τα συμφέροντα του κατηγορουμένου.

Τέλος, η διατήρηση της ανωνυμίας ορθώς συνεπάγεται την απαγόρευση να αξιολογηθεί η κατάθεση σε βάρος του κατηγορουμένου (άρθρο 9 παρ. 3 εδ. γ΄).

Αθήνα, 4 Ιουνίου 2001

Ο εισηγητής
Άγγελος Κωνσταντινίδης
Καθηγητής Νομικής Σχολής Παν/μίου Θράκης

Ο προϊστάμενος του Τμήματος
Στέλιος Κουσουλής
Επικ. Καθηγητής Νομικής Παν/μίου Αθηνών

Ο προϊστάμενος της Διεύθυνσης
Αντώνης Παντελής
Καθηγητής Νομικής Παν/μίου Αθηνών

Για το Επιστημονικό Συμβούλιο
Καθηγητής Κώστας Μαυριάς